Kon. 4664.

VERTOOG

van de

VVETTELYCKHEYT

van onsen tocht in Engelant.

Wt d'Enghelsche in onse Nederlandtsche Tale overgheset.

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF ILLINOIS

Na de Copye, Gedruckt tot Edinburgh by Robbert Brison.
ANNO 1640.

Vertoog van de Wettelickheydt van onsen optocht in Engelandt.

GHelijck wy van aenbangh tot op heden toe / in dit groot werck van Reformatie / niets vermetentlick geattenteert en hebben / ende zijn door Godts goede handt daer in bestuert ende ghelept geworden; soo zijn wy oock nu / upt ons eygen selfs / gereet ende berept eenen yder / die reden begeert van desen onsen tegenwoordigen Tocht / zijnde een van de grootste ende merckelickste stucken van dit wonder-werck Godts / antwoort ende beschept te geven / alle Man biddende hare gemoederen te verheffen boven haer eygen particuliere in-sichtē ende sonder voor-Oordeel ende partijschap dese volghende consideratien ter herten te nemen.

I. Gelijck alle menschen weten ende bekennen / hoe crachtich ende sterck-dringhende dat de Noot is / ende hoe sy etteliche daden rechtvaerdight die anderssins niet te verdedigen en souden zijn; Soo en kan oock niet geloochent worden / of dat wy nu ter tijdt onse wrede in Engelandt moeten soecken / of dat wy onder drie swaere lasten moeten legghen / die ons niet mogelijck en zijn te draghen. Voor eerst souden wy op de Frontieren ende op alle plaetsen daer de meeste perijckel is / Crijgs-Heyren moeten onderhouden tot defensie ende behoudenis van ons Landt / 't welck met afleggingh van onse wapenen ende cassieringh van onse Leghers / door vpantlicken inbreuck ende inval / haest over-rompelt soude werden. Ten anderen / so souden wy alle Negotie by Zee moeten derven / 't welck niet alleen het Koninckrijck van veele noot-saeckelickheden soude berooven / maer soude oock onse Borgeren / Coop-lupden / Schippers / ende veel andere die by den Visch-banck ende by 't in ende upt-voeren van waeren leven moeten / ende welckers beroep door gebreck van Negotie met andere Natien / ende door manghel van den Zeehandel vernietight wordt / t' eenemael ende te gronde ruineren.

Ten derden / soo souden de Onderdanen door het gantsche Koninckrijck d' Administratie van Iustitie moeten missen: ende alhoewel voor desen / de wonderlicke macht ende voorsienigheyt Godts

dit

dit Koninckrijck sonder eenigh ordinarij Recht-banck in goeden ordre ende gerustheyt heeft gheho[u]den / soo en is daerom sulcks hier naemaels niet te verwachten / maer alles sal in confusie vervallen. Ider een van dese drie / ende veel meer dese drie te samen dreygen ons met gewissen onderganck / ten zy wy op het alderspoedigste desen Raedt van desen optocht by der handt nemen. En dit en seggen wy niet uyt vreese / maer uyt bevinden ende ghevoelen: want wy hebben alrede / tot onsen onuytspreeckelijcken naedeel gevoelt / wat het is Leghers t' onderhouden / de Negotie t' ontbeeren / ende d' Administratie van Justicie niet te mogen genieten. End' indien de beginselen van soodanigh quaet soo swaer is / wat sal ons dan zijn den voortganck ende lang continueren van dien? Alle-man sal moeten oordeelen / dat sulck een ellendig wesen erger moet zijn als t' eenemael niet te wesen.

II. Indien wy de Natuer ende qualitept van desen optocht in sien / soo is deselve defensijf ende derhalven des te beter te verantwoorden. Tot bewijs hier van laet een yder in ghedachtenisse zijn. Eerstelijck / dat sijn Koninckliche Maj. by de loose ende vreede factie van onse vyanden verlept zijnde / deses Jaers oorlog selfs begost heeft / ende niet wy. Doen het Jaer voorlede op de Vrede-Articulen veraccoordeert was / de wapenen neergelept / Forten ende Kasteelen overgegeven ende een Vergaderinge ghehouden ende beslooten in tegenwoordigheyt ende met consent van sijn Maj. Hooghe Commissaris / wierde ons / (tegens het inhout der voorsz. Articulen) de beloofde Ratificatie van dien afgeslagen. Ende doen wy sijn Majestept door onse Commissarissen informatien wilden gheven van de redenen ende maniere van onse proceduren / deselve en mochten niet soo veel als verschijnen of Audientie hebben. Daer naer / sijn Majestept te vrede zijnde deselve te verhooren / eer dat sy ten Hove quamen ofte gehoort wierden / wasser alreede in den Raedt van Engelandt teghens ons den Oorlogh beslooten / ende tot dien eynde al Commissie daer van gheghéven aen den Graef van Northumberlandt. Het Parlement van Irlandt ende Engelant wierde ook beroepen / om tot dese[n] oorlogh subsidien te wege te brengen / als blijckelijck is: meenigh practijck wierter bedacht ende Crijgs-preparatien tegens ons ghemaeckt / meenigh over-bal ter Zee / waermede wy onse Schepen ende goederen quyt zijn geraeckt: meenigh man / Wijf ende Kindt wierde in Edinburgh door sijn

1090660

Maj. volck in 't Kasteel leggende/omgebracht. Soo dat onse vyanden de Auteuren ende aen-vangers van desen Oorlogh zijn / ende wy alleen op ons defenchf gaende. Een anderen / wy en be-ooghen niemants schade / maer alleen ons eyghen vrede ende preservatie / ende en meenen ooch niemandt eenich onrecht ofte ghewelt aen te doen. Ende derhalven hebben wy ons selven versien noe vermooghen met alle noodtdruft / om niet altoos te vechten/ het zy dan dat wy daer toe vernoot saecht worden tot ons eygen defencie / ghelijck onse Verclaringe mede brenght. Een derden / wy sullen retireren ende onse wapenen nederlegghen / soo haest wy een gewisse Vrede sullen vercreghen hebben ende satisfactie op onse gerechtige Requesten. Op welcke gronden eenighe selfs van die / die den Koninck meest toegedaen willen schijnen te wesen / houden der protestanten oorlogh in Vranckrijck teghens den Koninck ende de Factien des Guisens aenhanck/een Wettelijck defensiven Oorlogh gheweest te zijn; om oorsaeck wille / dat sy altoos ghereet waren haer-selven t' ontslaen ende in vrede te setten/ soo haest sy maer versekert hept van Vrede ende vryheyt van Religie mochten genieten. Nu desen Optocht zijnde in haer selven defencijf/blijckt/dat het niet en is contrarie / maer eenstemmigh met onse voorzighe protestatien / informatien ende Remonstrantien / mits dat in die selvighe alle niet een woort gedacht en wort tegens een defenciven oorlogh in dese ghelegenthept : maer wel stercke redenen tot bevestiginge van dien ende tot verdedigingh van desen Optocht. Onse eerste Informatie dit Jaer naer Enghelandt ghesonden / alse dat het alle offensive oorlogh verbloeckt / nochtans vertoont het claerlicken / dat indien wy by Zee ofte by Landt aengetast worden / dat wy als dan doen moeten / als eener die hem selven upt de ghebanckenisse vecht. Indien een privaet persoon / syn huys gebloequeert zijnde / soo dat hy geen vryheyt van Negotie ende Trafic en heeft om hem ende syn Familie te generen/ zijnde ooch gedurigh in syns lijfs gevaer / niet wetende wanneer hy van syn vyandt / die op hem loert / sal overvallen werden / in sulcken cas billick ende wettelick met de macht die hy heeft / mach upt-treden ende hem selven vry vechten : hoe veel dan meer een heele Natie? want hoe salmen deselfde middelen van defencie ende verlossinghe / die-men een privaet menschе vergunt/aen een gantsche Natie mis-gunnen?

III. Een Derden / Zijn wy tot desen optocht gheroepen door dieselve

deselve Goddelicke voorsienigheyt ende beroep / die ons tot nu toe in dese gerechtige sake bestuert ende gelept heeft. Wy sien de ghedienstigheyt van dien / tot de eere Godts / tot nutticheyt der Kercke / tot bevorderinge van 't Euangelio ende tot ons eyge vrede: nae dat wy Godt gesocht ende om sijn Genade ende Goddelicke directie gebeden hebben / vinden wy onse herten daer toe genegen: God heeft ons een moet ende couragie gegeven tot vervolginge van dien / macht ende ghelegenthey tot onderwindinge / Instrumenten daer toe bequaem gemaeckt / eendrachtige resolutien dies aengaende / wech-neminge van alle scrupulen uyt de herten van die / diese hadden; versterckinge des gemoets om 't selve uyt te voeren / genomen uyt verschreyde insichten van Godts voorsienigheyt / ende voornamentlick van de Proceduren van 't jonghste Parlement in Engelandt / hare gravamina ende begeerten zijnde soo gelijck-formigh ende van selfder aert als de onse. Wy hebben in groot langmoedigh lijden met Supplicatien / Informatien / Commissien ende alle andere mogelicke middelen gearbeyt tot voorkominghe van desen Op-tocht. Het selvige en is van ons niet te voren bedacht noch bevoght (dat weet Godt) maer onse vyanden hebben ons daer toe vernoodsaeckt ende gebracht; ende dat al willens om daer mede beyde Natien teghens malkanderen op te maecken: Maer gelijc Godt tot nu toe alle hare practiquen tegens haer eygen-selfs heeft gekeert / ende tot soodanige effecten als die t'eenemael zijn strijdende teghens het ghene sy daer mede bevoght hadden: soo hoopen wy ook / dat onse komste in Engelandt / daer onse vyanden soo seer naer gewenscht ende verlanght hebben om het vuyr van onenighevt tusschen beyde Natien daer door te sien opgaen / soo verre buyten haer voornemen sal uyt-vallē / dat selfs de twee Natien daer door tot een naerder ende stercker verbant soo van Borgerlicke als van Christelicke liefde / als oyt te voren sullen vereenight worden.

Ende om noch verder evidentie te sien / van Godts beroep tot desen tocht / moghen wy aenmercken den order van des Heeren voortstappen ende proceduren in dit werck van Reformatie. Want beginnende met de groote Papistery van 't Service-boeck eñ 't Boec der Canones / heeft hy gestadigh van onsen verdal achtervolgt / tot dat hy selfs het alderminste van onse nieuwigheden / die inde Kerck ingevoert zijn / gereformeert heeft: Maer dat gedaen zijnde / achtervolght hy de sake noch verder / ende komt ook tot de Prelaetschap

in Engelant / als de fontaine daer alle Babploniſche ſtroomen tot ons uptgevloté zyn. Derhalvē ſo is de Heere noch altoos vooztgaende/ ende wp die hem daer in volgen/en konnen niet anders dan kloet ende welgemoet vooztgaen. Jae/ wp vertrouwen/ dat hp deſe ſake ſoo vervolghen ſal/ dat hp 't Beeſt met den valſchen Pzopheet naer Roomen/ende van Roomen vooztſ upt de werelt ſal jagen. Daeren-boven upt de twee voozige Conſideratien ontſtaet noch deſe derde : want Iſt ſake dat deſe tocht noodtwendigh zp/ ende dat ſp defenſyf zp/ ſoo volght daer upt onwederſpzekelich / dat wp daer toe geroepen zyn/ want onſe noodtwendige Defencie is gheoozlooft /ja bp Goddelick ende natuerliche Wet-gebooden/ende zyn daer toe ooch verbonden upt cracht van ons Covenant ofte Landts-verbinteniſſe.

I V. Ten vierden/ blyet de wettelickhept van deſe optocht indien wp aenſien de partp tegens den welcken wp optrecken : wele niet en is 't Koninckryck van Engelandt/ maer de Canterbergſche Factie van Papiſté/ Atheiſten/ Arminianen/ Pzelaté/ ſyn K. Maj. verlepders eñ d' algemeene vpanden van bepde Koninckryckē. Wp houden het daer vooz / dat onſe Bzoeders eñ Naebupzen in Engelant nopt ſoo qualick bedocht en ſullen ſyn/ als haer ſelven partp te maken tegens ons met onſe vpanden onder haer te beſchermen ende te verdedighen / gelyck vooztyts de Benjamiten gedaen hebben/ die haer partp ſtelden tegheus d' Iſraeliten met de Gibeathiten in haer Godlooſe ſake te verdedighen /upt 't boeck der Richteren Cap. 20. Wp bidden Godt / dat hp haer geven wil de Wyſheyt van de wyſe Bzouw in Abell/ dewelcke doen Joab met een Leger tot haer ſtadt naederde/ een vondt bedocht waer mede ſp voozquam dat noch Joab ſich een vpandt betoonde aen de Stadt / noch de Stadt aen hem/ 2. Sam. 20. Aengaende de pzoviſie ende bereytſchap van ons Legher in Engelandt / die ſal ſoodanigh zyn als onder vrienden / niet onder vpanden ghebeurlick is. De reghel van beleeftheydt ende danckbaerheyt ſal hun leeren ons met noodtdzuft te verſozgen / nademael wp nevens het pzocureren van ons eygen vzede / hun ſelven ooch goede dienſten ſyn bewyſende. Wp weten dat ſp de krieghelheyt van Nabal verſoepen/ dewelcke David ende ſyn volck victualie ontſepde / niet teghenſtaende ſp hen goet niets quaets gedaen en hadden. 1. Sam. 20. Als ooch d' onbeleeftheydt van die van Succoth ende Penuel / die Gideon ende ſyn volck int vervolgen van den ghemeene vpandt Iſraels / bzoodt weygerden. Richters. 8.

Maer

Maer laet de Engelsche vzpwilligh doen wat haer hare beleefthept ende discretie leeren sal: wat ons aengaet / Onse Verclaringhe geeft te kennen / dat wp geen Vivzes om niet en soecken / maer om ons gelt ende asseurantie: Ende bp aldien men dit wepgerde ('twele wp niet verwachtende en zijn) dat ware also berispelick als de Barbarische wzeethepdt van Edon ende Moab / die de Israeliten wepgherden doo; haer Landt deur te trecken ende hun bzoot ende water in eenigh geval te geven. Num. 20. Richters 11. En de Heere achtede dese daet soo onverssoenlick / dat hp daerom de Edomiten ende Moabiten verbloeckt heeft / om nopt tot in 't thiende gheslacht toe inde vergaderinge des Heeren te mogen komen. Deut. 23. 3/4.

V. De vijfde Consideratie is betreffende het ooghe-merck ofte epndt / waerom dese repse onderwonden is. Wp hebben den Ondersoecker aller herten tot ghetupge genomen / dat het niet en is om eenig ontrouwe daet aen sijn Majest. te begaen / niet om een wzeet ofte wzaechgierigh handt tegens onse vpanden in Engelandt upt te strecken / die bzuyckt wp alleen het aen Oozdeel eñ Censure van haer epgen eerbare ende hooghe Court van Parlement te laten: Maer ter contrarie sullen blp zijn onsen arbept ende middelen aen te leggē om hun alles goets te doen dat ons mogelick is / ende sp van ons billick souden verwachten mogghen / in recompency van de hulp die sp ons in onse Reformatie bewesen / met ons van de Fransschen te verlossen / als zijnde sulcke een eeuwigh vzede ende Liefde-bandt tusschen hun ende ons / dat van gheslacht tot gheslacht sal dueren. Onse conscientie ende God die grooter is dan onse conscientie geeft ons ghetupgenis / dat wp t'eenemael de glozie Godts / de vzede van beyde Natien ende de Eere des Koninckx zijn broogende / met wetteliche wijse alle perturbateurs van Israel / de Bzandt-stocken der helle / de Korzes / de Balaams / de Doegs / de Rabshakas / de Hamans / de Tobias ende Sanballats onser eeuwe t'onderdzucken ende te straffen / 't welck verricht hebbende / sullen te vzede ende voldaen zijn. Oock en hebben geen krijgs-tocht naer Engelant aengevangen als een middel tot berepckinge van dese onse Godtzalige ooge-mercken / voo; al eer dat alle andere middelen / die wp bedencken kosten / ons ontgaen waren / ende dat dese alleen / als ultimum & unicum remedium, als de leste eñ eenigste middel / ons gebleven was.

VI. Een sesten / indien ons de Heer in dese onse Tocht zeghene / ende dat onse Intentien doo; onse epgen zonden ende mis handelingen / ofte

gen/ofte voor opposítie van de Engelsche / niet verhindert en worden/ soo sullen de vruchten van dien soet zijn/ ende d'uptkomste voor beyde Natien troostelick/als ooch voor de Nakomelingen ende voor de uptheemsche Gereformeerde Kercken. Schotlandt sal gereformeert worden als van aenbegin; de Reformatie van Engelant/daer de vroome aldaer langh voor gebeden ende gewenscht hebben / sal nae haer wensch ende begheerte in de Leere inden dienst ende discipline tot haer volcome standt ghevracht worden. Alle Papisten / Prelaten / ende alle de leere van d' Antichristische Hierarchie/ sullen sich met hare Afgoderyen / superstitie ende menschelicke ghedichten wegh packen; De namen van secten ende Separatisten en sal niet meer gedacht worden / ende de Heere alleen Heere zijn/ende sijn Naem eenig voor dat heele Lant; ende 't welc zijn sal Heerlick heydt voor Godt / een Eer voor de Coninck / een vreught voor beyde Coninckrijcken/ een troost voor de Naecomelingen / een exempel voor andere Christelicke Kercken/ ende een confuse voor alle hertneckighe ende hals-starrige Vpanden. 2 oorkb/ wtbleibt

FINIS.